

Оксана Мороз
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Тамара Пагула,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЧАСОВИХ ПОНЯТЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Математика для дитини - це не просто система знань, а потужний інструмент пізнання навколишнього світу, що стимулює самостійне розроблення дитиною засобів логічного відображення об'єктів і осягнення відносин між ними, що зрештою сукупно забезпечує інтелектуально-пізнавальний розвиток особистості.

Виходячи з положень Базового компонента дошкільної освіти, педагог має озброїти дитину вмінням жити, сприймати життя в цілісності. Це значно складніше, ніж окремо формувати систему знань і вмінь із математики, природи, грамоти. Дитина не володітиме істинним світоглядом, якщо не вмітиме цілісно сприймати світ. Саме тому блок логіко-математичних умінь включає кожна сфера [1, с. 12].

Питання формування логіко-математичної компетентності є принциповим для особистісно - орієнтованої моделі освіти. Передумовою оволодіння початковими математичними поняттями у дитини є формування розумових дій і операцій, які поступово складаються на основі зовнішніх практичних дій. Конкретні, практичні дії з предметами є необхідний і дуже важливий момент у пізнанні кількісних відношень. При цьому дія має бути адекватною знанням, що засвоюються, вихователь враховує необхідність включати в програму конкретний зміст відповідних дій і сам хід оволодіння ними. Практичні дії, відіграючи важливу роль у формуванні початкових математичних понять, не залишаються незмінними. Далі вони «здійснюються» тільки у плані голосного мовлення, без спирання на предмети чи зображення їх. Нарешті, дії виконуються мислено, тобто стають внутрішніми, розумовими діями, що характеризуються згорнутою структурою. Перехід від

одного рівня дії до другого здійснюється поступово, після засвоєння попереднього рівня. Характер дії змінюється на різних рівнях розвитку дітей: з розвитком мовлення, з розвитком словесно-понятійного мислення [2].

У дитини ознайомлення з часом починається із засвоєнням вироблених людством позначень і мір часу. Усвідомити їх нелегко, оскільки вони мають умовно-відносний характер. Відрізки часу, позначені словами «сьогодні», «завтра», «тепер», безперервно змінюються. Один і той самий проміжок часу сприймається по-різному залежно від змісту і характеру діяльності дитини, її стану на той момент: якщо вона, наприклад, очікує привабливу подію, здається, що час ще надто повільно. Тому діти довго не розуміють логіки часових відношень, упродовж дошкільного віку не сприймають тривалі часові періоди, їм недоступне розуміння таких категорій, як рік, століття тощо.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (нова редакція) у розділі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі (сенсорні еталони)» серед компетенцій, якими мають оволодіти дитина дошкільного віку:» визначає, встановлює часову послідовність подій, вживає слова «вчора», «сьогодні», «завтра», «раніше», «пізніше», «зараз», «спочатку», «тепер», «давно», «скоро». Розуміє властивості часу, володіє часовими поняттями (на світанку, в сутінках, опівдні, опівночі, доба, тиждень, місяць, рік). Має уявлення про причинно-часові залежності ритмічних природних явищ: тривалість секунди, хвилини, години. Може визначити час за годинником, знає, що година складається з хвилин, оцінює часові інтервали. Називає порядок та пояснює послідовність пір року, днів тижня, частин доби; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між різними явищами в природному та соціальному довіллі» [1, с. 17-18].

У ранньому і молодшому дошкільному віці дитина ще не орієнтується у часі. Формування часових уявлень починається пізніше і має свою специфіку. Так, невеликі відрізки часу діти вчать визначати на основі своєї діяльності, зважаючи на те, що за певний час можна зробити, який результат отримати. Корисні при цьому ознайомлення дітей з певними проміжками часу і

відповідними комбінуваннями. Однак без відповідного навчання навіть 6-7-річні діти не мають уявлень про тривалість невеликих відрізків часу. Вони чують слово «хвилина», але не уявляють, скільки вона триває. Одні вважають, що за хвилину можна пообідати, інші - погратися, треті - сходити в магазин. Засвоюючи уявлення про час доби, діти насамперед орієнтуються на власні дії - вранці вмиваються, снідають; удень - граються, займаються, обідають; увечері лягають спати; уночі сплять. Найлегше вони визначають ніч і ранок, дещо важче - вечір і день. Діти середнього і старшого дошкільного віку частіше спираються на суттєві ознаки у визначенні часу (ранок - «світло, коли сонечко встає» тощо).

Для людини орієнтування в часі має дві різні, взаємодоповнюючі одна одну форми відображення: 1) безпосереднє відчуття тривалості, на основі чого утворюються умовні рефлекси; 2) сприйняття часу як найбільш складна й досконала форма відображення [2].

Безпосереднє сприйняття часової тривалості виражається в здібності відчувати її, оцінювати й орієнтуватися в часі без якихось допоміжних засобів. Це називають «відчуттям часу». У різних видах діяльності «відчуття часу» виступає то як відчуття темпу, то як відчуття ритму, то як відчуття швидкості чи тривалості. Для формування цього відчуття важливу роль відіграє накопичений досвід диференціювання часу на основі діяльності аналізаторів.

Сприйняття часу розвивається на чуттєвій основі й на основі засвоєння загальноприйнятих еталонів оцінювання часу. У сприйнятті часу задіяні три перцептивні дії: оцінювання, відмірювання й відтворення часового інтервалу.

Основними завданнями з формування часових уявлень є: формування первинної практичної орієнтації у часі; формування відчуття часу; ознайомлення з часовими еталонами; формування початкових уявлень про властивості часу [3, с. 14].

На основі психолого-педагогічних досліджень виокремлюють засоби, що забезпечують навчання дітей орієнтування в часі: накопичення соціального досвіду в різних видах діяльності (гра, праця, навчання), художні засоби (картини, фотографії, художня література), суспільні та природні явища навколишньої дійсності,

різноманітні моделі.

Таким чином, факторами, на основі яких формується відчуття часу, є:

1. Знання часових еталонів (узагальнення уявлень про них); для того щоб дитина могла зрозуміти про яку часову тривалість їй говорять, чи самостійно визначити часовий інтервал, вона повинна знати міру часу по частинах і навчитися ними користуватися;

2. Переживання часу - відчуття тривалості часових інтервалів. Для цього необхідно організовувати різноманітну діяльність дітей відчувати протяжність часу і уявити, що реально можна встигнути зробити за той чи інший його відрізок. У подальшому це послужить основою формування здатності планувати свою діяльність в час, обирати об'єм роботи відповідно відведеному на неї час;

3. Розвиток у дітей уміння оцінювати часові інтервали без годинника; контроль з сторони дорослих допоможе їм удосконалювати адекватність оцінок, отже, він необхідний як підкріплення при виробленні навичок орієнтування в часі.

4. Вміння регулювати і планувати діяльність у часі створює основу для розвитку таких якостей особистості, як організованість, зібраність, цілеспрямованість, точність, необхідних дитині при навчанні в школі і у повсякденному житті.

5. Питання, як навчити дитини почуття часу, спочатку може здатися багатьом батькам дуже складним, тому потрібно зацікавлювати дитину, навчати граючись у часовому проміжку [4, с. 57-58].

Отже, формування в дітей дошкільного віку уявлень про час є важливим компонентом їх повноцінного розвитку, адже дітям вже в дошкільному віці життєво необхідно навчитися самим орієнтуватися в часі: визначати, вимірювати час (правильно позначаючи в мові), відчувати його довжину, щоб регулювати і планувати діяльність в часі, міняти темп і ритм своїх дій залежно від залишку часу. Завдяки правильно сформованим педагогічним умовам в ЗДО, цей процес відбувається послідовно, систематично, відповідно до вимог програми і вікових можливостей дітей.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник: А. М. Богуш. К. : Видавництво, 2012. 26 с.
2. Білоусько Л. Шляхи формування математичної компетенції дошкільників в умовах дошкільного навчального закладу. Рідна школа .2008. № 10. С. 58-60.
3. Грама Г. П. Підготовка майбутнього вихователя до формування математичних уявлень у дошкільників. Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: зб. наук. праць. 2007. Вип. 1-2. С. 111-117.
4. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності старших дошкільників. Методичний посібник. Харків: Ранок, 2008. 160 с.

*Катерина Опанасюк,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – д. пед. н., проф. Оксана Марчук
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВОГО СПОПОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Виховання ціннісного ставлення до здорового способу життя у дітей середнього дошкільного віку – це процес формування в дитини стійкого внутрішнього переконання про важливість турботи про власне здоров'я та засвоєння правил і звичок, що сприяють фізичному, психічному та соціальному благополуччю. Це не просто інформування дітей про здорові звички, але й впровадження цінностей, які мають стати частиною їхнього світогляду.

Розглядаючи проблему виховання ціннісного ставлення до здорового життя дітей середнього дошкільного віку, насамперед, необхідно усвідомити, що таке здоров'я.

Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб та фізичних дефектів. Ця ухвала зафіксована у статуті Всесвітньої організації охорони